

Pandemi Şehircilik Anlayışını Nasıl Değiştirecek?

● "Kentsel yoğunluğun merkezden uzaklaştırılması yeniden tartışılmaya başlandı"

Bugün yaşadığımız pandemi hiç şüphesiz toplumsal hafımızda uzun yıllar yer tutacak, özellikle büyük şehirlerde yaşayan birçok insanın alışkanlıklarında değişimlere neden olacak gibi görünüyor. İnsanlar üzerindeki bu etki elbette şehirlere ve şehircilik anlayışına da yansıyor. Bu olası yansımaları, aralarında Türkiye'nin de yer aldığı birçok ülkede faaliyet gösteren ve sürdürülebilir şehircilik çalışmaları yapan World Resources Institute (WRI) Türkiye ofisi sürdürülebilir şehirler direktörü Dr. Güneş Cansız ile konuştuk. ▶

● Cansız

◀ Pandemi şehircilik anlayışını ve planlamasını etkileyecek mi? Etkileyecek ise bu nasıl olacak?

COVID-19 salgını ile yeniden hayatımıza giren pandemi, kent hayatının en temel unsuru olan bir araya gelme eylemini geçici olarak sekteye uğrattı. Kalıcı olarak ise insanların sosyal mesafeyi koruma dürtüsünü geleceğe miras bırakacak gibi gözüküyor.

Kentlerin gelişiminde ve yeniden yapılanmasında, önemli salgın hastalıkların ve kentli yaşamını derinden etkileyen buluşların etkisi biliniyor. Yaşamakta olduğumuz günler kentsel planlama anlamında yine bir yeniden yapılanmanın habercisi gibi görünüyor. Son 30-40 yıldır, kentsel planlamada yüksek yoğunluklu bir yapılanma idealize edilmekteydi. Ancak Korona virüsü yapıyı ve insan yoğunluğunu sorgulamamıza sebep oldu. Bu nedenle, kentsel yoğunluğun merkezden uzaklaştırılması yeniden tartışılmaya başlandı. Korona virüsünün izleri, insanların sosyal mesafeyi korumayı istemesi durumunda, daha fazla otoyol ve birbirinden çitlerle ayrılmış daha fazla konut talebi olarak karşımıza çıkabilir. Bu durum da çevre üzerinde geri dönülemez tahribatlara sebep olacaktır. Bu nedenle pandemi sonucunda yaşanacak sosyal dönüşüme en iyi ve etkin cevabı vermek

üzere, akıllı kentsel sistemlerin çok daha hızlı bir biçimde hayatlarımıza entegre edilmesi gerekiyor. Özellikle akıllı çalışma yapısıyla birlikte ofislerde bağımsız çalışma sürecinin başlaması, sanayi devrimi sırasında kurulan, farklı fonksiyonların farklı alanlarda çözümlenmesi yaklaşımını bir yana bırakıp çok daha sürdürülebilir olan çeşitli fonksiyonların bir arada planlandığı karma kullanımın ön plana çıktığı bir anlayışa geçişi gerektiriyor. Bu geçiş veri odaklı akıllı kent sistemleri ile desteklendiği sürece, insanların sosyal mesafeyi korumak adına atacakları geleneksel kentsel yayılmaya neden olacak yaklaşımın da aslında önüne geçilebilecek.

▶ Dünyada bu konuyla ilgili neler konuşuluyor? Atılan somut adımlar var mı?

Korona virüsü ile başa çıkmak ve hayatlarımızı devam edebilmek için öncelikli olarak yapılması gereken küresel bilgi paylaşımını sağlamak. Ülkelerin şeffaf bir biçimde veri ve bilgi paylaşmaya istekli olması ve iş birliğine açık olmaları çok önemli. Örneğin Güney Kore'deki vakaların sayısı Daegu şehrinde yükseldiğinde, ülke açık veri ve halkın katılımı stratejisini yürürlüğe koyarak veri şeffaflığı konusunda bir başlangıç yaptı. ▶

▼ Pandemi kentleşme anlayışını kökünden değiştirecek

5 Nisan 2020

◀ Şirketlerin daha az mavi yaka çalıştırması, ulaşım talebini düşürecek

◀ Bunun yanında, şu an pek çok profesyonelin doğru veriye ulaşmak için kullanmakta olduğu Johns Hopkins'ın CSSE bilgi toplayıcısı örnek olarak verilebilir. Dünya Sağlık Örgütü, NHS ve benzeri veri kaynaklarını bir araya getirerek ve bu verileri karşılaştırarak elde edilen bilgi ve harita sistemi, birçok ulusal hükümetin resmi rakamlarını birlikte görmemizi ve değerlendirmemizi sağlıyor.

Uluslararası Mimarlar Birliği (UIA) ve Uluslararası Şehir ve Bölge Plancıları Derneği de (ISOCARP) Korona virüsünün planlama sektörü üzerindeki etkileri hakkında tartışmak üzere "PLANET" isimli bir platform kurmuş durumda. Bu ve benzeri oluşumların yakın zamanda çoğalması bekleniyor.

İstanbul örneğinden gidersek... Çok değil, birkaç ay önce deprem ve şehrin bina stoku gibi konular çok tartışıldı. Aslında yıllardır tartışılıyor ama somut adım atıldığı da pek yok. Pandemi olgusu şehircilik anlayışımızı değiştirir mi?

Pandemi konusunun sosyal, ekonomik hayatı ve dolayısıyla da kentleşme anlayışımızı kökünden değiştirmesi bekleniyor. Bu derece ciddi sonuçları olan Korona virüsü pandemisini yaşamış kişi ve kurumların aynı krizi tekrar yaşama riski altında hiçbir önlem almadan hayatlarına devam etmeleri beklenemez. Dünya tekrar böyle bir ekonomik kırılganlığa dayanamayacak. Bu nedenle yaşama, çalışma ve elbette ki kentleşme anlayışımız önemli değişikliklere uğrayacak. Özellikle ofis dışında daha esnek ve akıllı çalışma sistemlerinin hayata geçmesi, üretim sektöründe otomasyonun çok daha fazla önem kazanması gibi konular hem işlevlerin yer seçimlerini hem de işlevler arasında oluşturduğumuz ulaşım taleplerini etkileyecek.

Deprem gibi doğal afetlere de ancak kentsel dayanıklılığı arttırmaya yönelik önlemler cevap verebilir. Pandemiye karşı geliştirilmesini önerdiğimiz veri odaklı kayıt sistemleri ve akıllı kentleşme

ile konut çözümleri hem konut hem de çalışma alanlarında ilk aşamada en azından acil yardım ihtiyacına cevap verebilecek şekilde tasarlanabilir. Sonraki aşamalarda ise mutlaka afetler, iklim krizi, pandemi gibi kentlerde kırılganlık yaratacak konular bir arada değerlendirilerek acil eylem planları hazırlanması gündeme alınmalı.

Büyük şehirlerde yaşayanların ulaşım anlayışını, ulaşım altyapısını değiştirecek mi bu salgın? Toplu taşıma araçlarından özel taşıtlara doğru bir kayma ve beraberinde trafik ile ilgili olumsuz durumların gerçekleşmesini bekliyor musunuz?

Pandemi, insanların çalışma anlayışını ve dolayısıyla da ulaşım anlayışını değiştirecek. Belli sektörler ofislerinde bağımsız çalışma biçimleri geliştirecek. Çeşitli üretim sektörleri ise otomasyon ağırlıklı bir yapılanmaya gideceği için büyük oranda mavi yaka çalıştırmaya gereksinim duymaya başlayacaklar. Bu durum da ulaşım talebinde azalmaya neden olabilecek. Toplu taşıma araçlarından özel araç kullanımına kayma olmasından ziyade genel olarak ulaşım talebinde yaşanabilecek bir düşüşten söz etmek mümkün.

Bunun yanında elbette insanlar sosyal mesafeyi korumak adına toplu taşıma araçlarıyla ulaşımını sağlamak yerine daha bireysel sistemlerle yolculuk yapmayı da tercih edebilirler. İstanbul, 2 milyondan fazla yolcusu olan toplu taşıma sisteminin kullanımında şu anda yaklaşık yüzde 80'lik bir düşüş olduğunu açıkladı. İlk etapta insanların gönül rahatlığıyla toplu taşıma araçlarını kullanmaları için hijyen önlemlerinin alınması önemli bir faktör olabilir ancak uzun vadede belki de daha farklı bir vizyonla hareket etmek gerekecektir. Bu konuda da özellikle bisiklet altyapısına yapılacak yatırımlar, hem çevreci hem sürdürülebilir hem de insan sağlığına çok büyük katkıda bulunan böyle bir ulaşım aracının ön plana çıkması için bir fırsat olarak değerlendirilebilir. — Mehmet Erdoğan Elgin